

Περιεχόμενα

1. ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΒΡΟΓΛΟΥ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Η ΕΠΟΧΗ 25/05/2019 σελ.6,7

Τη συνέντευξη πήραν
ο Παύλος Κλαυδιανός
και η Ιωάννα Δρόσου

Οι δημοσκοπήσεις, όσο και αν έχουν χάσει την αξιοπιστία τους, καταγράφουν τις τάσεις. Φαίνεται ότι τις τελευταίες μέρες η μεγάλη ψαλίδα μειώνεται και φτάνουμε σε ένα ντέρμπι. Ανεξάρτητα του εκλογικού αποτελέσματος, κατά τη γνώμη σου, πώς συνέβη αυτό και τι εκφράζει;

Έχω την αίσθηση πως πολύς κόσμος δεν ασχολήθηκε με τα πεπραγμένα της κυβέρνησης, λόγω της πολυσύνθετης καθημερινότητάς του. Τώρα, όμως, που είναι υποχρεωμένος να σκεφτεί τι θα κάνει, μπαίνει σε μια λογική απολογισμού και αυτός είναι σαφέστατα θετικός. Διότι δεν υπάρχει ένα κομμάτι της ζωής του, που να μην βλέπει ότι έχει τάση βελτίωσης. Οι πολίτες συνειδητοποιούν και τις τεράστιες προσπάθειες που έγιναν για την ανάσχεση της περαιτέρω φτωχοποίησης διαφόρων κοινωνικών ομάδων. Κανείς μας δεν πίστευε το 2015 ότι θα τα καταφέρουμε. Νομίζω, όμως, ότι η ελληνική κοινωνία για πρώτη φορά αποκτά μια αίσθηση πως υπάρχει ένα συνολικό σχέδιο, που έχει οδηγήσει σε αυτά τα βήματα βελτίωσης και αυτό αλλάζει τη συνείδηση του κόσμου.

Νέα εργαλεία για την άνοδο της Ακροδεξιάς

Όσα λες ότι αναγνωρίζει ο κόσμος θεωρείς ότι είναι ικανά να τον κρατήσουν μακριά από την Ακροδεξιά ή ακόμα και την αποχή;

Τον προβληματισμό που θέτει ο κόσμος πρέπει να αποθησαυρίσουμε, γιατί έτσι και εμείς θα βγούμε ιδεολογικά, οργανωτικά και προγραμματικά κερδισμένοι και θα μπορέσουν έτσι οι πολίτες «κάνοντας ταμείο» να αντιστρέψουν την τάση της απομάκρυνσης από την πολιτική και να συμμετέχουν ενεργά στις διεκδικήσεις τους, σε μικρά ή και μεγάλα ζητήματα.

ΜΙΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ (ΕΚΤΟΣ ΥΛΗΣ) ΜΕ ΤΟΝ ΥΠΟΥΡΓΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΚΩΣΤΑ

Να ξαναθέσουμε το ζή

**** Πρέπει η Αριστερά να παρέμβει στα μεγάλα ζητήματα, για να μην αφήσει το πεδίο ελεύθερο στη Δεξιά και το νεοφιλελευθερισμό**

Καταρχάς, ανεξάρτητα του τι θα ψηφίσει ο καθένας και η καθεμία, πολλοί συντηρητικοί πολίτες αναγνωρίζουν πως η παρούσα κυβέρνηση έβαλε μια τάξη σε πολλές διεργασίες που αποτελούσαν κυρίαρχα στοιχεία ενός συστήματος διαπλοκής. Το φαινόμενο, όμως, της ανόδου της Ακροδεξιάς πρέπει να μας προβληματίσει έντονα. Είμαι πολύ προβληματισμένος από τα εκλογικά αποτελέσματα στην Φινλανδία, όπου μόλιχα για 20.000 ψήφους δεν βγήκε πρώτο κόμμα το ακροδεξιό των Αληθινών Φινλανδών. Και μιλάμε για μια χώρα, που έχει αναπτύξει το καλύτερο εκπαιδευτικό σύστημα στην Ευρώπη, στο οποίο έχουν όλα τα παιδιά πρόσβαση, ενώ το κράτος πρόνοιας λειτουργεί υποδειγματικά. Γιατί λοιπόν σε αυτή τη χώρα, που δεν υπάρχει η φτωχοποίηση και οι πολιτικές λιτότητας, καταγράφτηκε τόσο μεγάλη άνοδος της Ακροδεξιάς; Έχω την πεποίθηση ότι τα εργαλεία που χρησιμοποιούμε για την κατανόηση της ανόδου της ακροδεξιάς χρειάζεται να επανακαθοριστούν. Μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο οι Αντόρνο και Χορκχάιμερ έγραψαν τη «Διαλεκτική του Διαφωτισμού», όπου για πρώτη φορά απαντάται το ερώτημα «πώς είναι δυνατόν η Ευρώπη του Διαφωτισμού να οδηγήθηκε στο Ολοκαύτωμα». Οι ίδιοι αναρωτιούνται μήπως η άκριτη αποδοχή του Διαφωτισμού ενέχει στοιχεία και υπονόμευσης της ίδιας της δημοκρατίας. Αυτό που θέλω να πω είναι πως δεν είναι μόνο το στοιχείο της φτωχοποίησης που οδηγεί στην άνοδο της Ακροδεξιάς, ώστε να αρκεί μία άλλη κοινωνική πολιτική για την αντιμετώπιση του φαινομένου, αλλά πρέπει να μελετήσουμε το σύνολο των δημοκρατικών μας θεσμών, των εθνικισμών στην Ευρώπη αλλά και αστικής ιδεολογίας, τις αρχές και τις αξίες που τη διέπουν, μήπως και καταφέρουμε να κατανοήσουμε το σύνθετο φαινόμενο της ακροδεξιάς στην Ευρώπη σήμερα.

Να αποθησαυρίσουμε τον προβληματισμό του κόσμου

Είπες προηγουμένως ότι ο κόσμος δεν ασχολήθηκε με τα πεπραγμένα της κυβέρνησης. Για πολύ καιρό, η επικοινωνιακή πολιτική δεν εστίαζε σε όσα έκανε

η κυβέρνηση στις αντίθετες συνθήκες που λειτουργούσε, αλλά σε ζητήματα δευτερεύουσας και τριτερεύουσας σημασίας. Αυτό το διόρθωσε, αλλά άργησε. Που οφείλεται αυτή η επιλογή;

Η μεγάλη πλειονότητα υπουργών προσπάθησε να λύσει ένα πακέτο προβλημάτων και κάθε φορά έβρισκαν μπροστά τους και νέα προβλήματα ή «τρίπες». Ήταν ένα titanic έργο να μπορέσουν να λειτουργήσουν τα υπουργεία, με γνώμονα την κοινωνική προσφορά και πολλές φορές αγνόησαμε την μεγάλη σημασία μιας ουσιαστικής επικοινωνίας των σχεδίων και των πεπραγμένων μας. Άλλες φορές μπήκαμε στη διαδικασία να λειτουργήσουμε σε μια κουλτούρα ξένη σε εμάς, απαντώντας στην ατζέντα που έθεταν τα κυρίαρχα ΜΜΕ. Μπορεί η έλλειψη εμπειρίας και τα απίστευτα πολλαπλά προβλήματα που βρήκαμε να μην μας έδωσαν το χρόνο να επιμετρωθούμε στην επικοινωνία του έργου μας, αλλά δεν μπορεί κανείς να μας κατηγορήσει ότι δεν διαμορφώσαμε ένα σχέδιο σε όλα τα υπουργεία υπέρ των πολλών. Επ' ευκαιρίας όμως των εκλογών, αναδεικνύεται το συνολικό έργο της κυβέρνησης και αυτό παρασύρει και όλους εμάς να ξεφύγουμε από τη λογική της επιφανειακής και εν τέλει απολιτικής πολιτικής και να έχουμε μια βαθιά ιδεολογική αντιπαράθεση. Αυτό, κατά τη γνώμη μου, είναι που κινητοποιεί και όλο τον κόσμο που βλέπουμε να έρχεται με ορμή στις συγκεντρώσεις και συζητήσεις και είναι ένα στοιχείο, που πρέπει να το διαφυλάξουμε.

Πράγματι τον τελευταίο καιρό προσέληθε ο λαός στη σύγκρουση και καθόρισε τις εξελίξεις, τροποποιώντας και τη γραμμή. Πώς μπορούμε αυτό το στοιχείο να το εντάξουμε στην πολιτική μας;

Οι θεωρητικές μας καταβολές βρithoia από αυτό το στοιχείο της συμμετοχής του κόσμου και πως ένα κόμμα πρέπει να το αξιοποιήσει. Αλλά, δυστυχώς, παρότι το εντάσσουμε στον πολιτικό μας σχεδιασμό, στην πράξη πολλές φορές ερχόμαστε αντιμέτωποι με την αμηχανία μας. Όταν στο υπουργείο έρχονται οι συνδικαλιστικές παρατάξεις ή τα ΔΣ των συνδικαλιστικών οργάνων, ελκρινά η συζήτηση είναι αδιέξοδη. Όταν πάμε στα σχολεία και μιλάμε με τους εκπαιδευτι-

κούς, τότε η παρέμβαση είναι επί της ουσίας. Ακούω πολλά παράπονα, που όμως μπορώ να τα συζητήσω και να αναζητήσουμε από κοινού λύσεις σ' έναν πραγματικά εποικοδομητικό διάλογο που γίνεται σε τρεις φάσεις (με τους μαθητές, με τους καθηγητές και με τους γονείς και κηδεμόνες). Τον προβληματισμό που θέτει ο κόσμος πρέπει να αποθησαυρίσουμε, γιατί έτσι και εμείς θα βγούμε ιδεολογικά, οργανωτικά και προγραμματικά κερδισμένοι και θα μπορέσουν έτσι οι πολίτες «κάνοντας ταμείο» να αντιστρέψουν την τάση της απομάκρυνσης από την πολιτική και να συμμετέχουν ενεργά στις διεκδικήσεις τους, σε μικρά ή και μεγάλα ζητήματα.

Εμπειρισμός και αριστερή τεχνοκρατία

Όλη αυτή την τετραετία ένας μόνιμος προβληματισμός, τουλάχιστον από τις σελίδες της «Εποχής», ήταν η σχέση κόμματος κυβέρνησης. Θεωρείς ότι το κόμμα στάθηκε στην κυβέρνηση, έχοντας όμως και τα περιθώρια της αυτονομίας του;

Διανύσαμε μια περίοδο που η σχέση αυτή και δοκιμάστηκε και επαναπροσδιορίστηκε. Και δεν νομίζω να έχει τελειώσει αυτή η διαδικασία, καθώς είναι πολύ σύνθετο να απαντήσουμε σε όλα τα ερωτήματα που προκύπτουν: ποιος ο ρόλος του κόμματος, ποια η σχέση ανάμεσα στο κόμμα και την κυβέρνηση, ποιος ο ρόλος των οργανώσεων και των μελών, ποια η θέση των οργάνων του κόμματος στον κυβερνητικό σχεδιασμό κ.λπ. Θα πρέπει, νομίζω, ο κάθε χιός μέσα στο κόμμα να αρχίσει να τα συζητάει, έχοντας όμως και έναν ρεαλισμό. Δηλαδή, δεν μπορούμε πια να αρκεστές στο οραματικό σου στοιχείο, αλλά να συζητήσουμε χωρίς ταμπού και κυρίως να δοούμε αν θα δεχτούμε συλλογικά την καθοριστική σημασία της αριστερής τεχνοκρατίας. Αυτή είναι μία από τις μεγάλες μας αδυναμίες. Και βέβαια, να απομακρυνθούμε από έναν εμπειρισμό, και να βρούμε τρόπους να κατανοήσουμε τι γίνεται αλλού στην Ευρώπη.

Θεωρείς ότι μια τέτοια αριστερή τεχνοκρατία υπάρχει στην κυβέρνηση;

Νομίζω ότι τη διαμορφώσαμε. Όχι σε όλους τους τομείς, με τον ίδιο τρόπο και την ίδια επιτυχία, που θα ήταν και παράλογο. Αλλά νομίζω πως έχουμε συνειδητοποίησει το γεγονός ότι ορισμένα πράγματα τα καταφέραμε διότι είχαμε και μια ηγεμονία στο τεχνοκρατικό και ξέραμε και σε ποιο πλαίσιο εντάσσεται.

Ο ΣΥΡΙΖΑ είχε πολύ ισχυρούς δεσμούς με τα κινήματα. Πώς θα συνδυαστεί η ενίσχυση αυτών των δεσμών, που έχουν χαλαρώσει, με την αριστερή τεχνοκρατία που ανάφερες; Διότι αν εγκαταλειφθούν τα κινήματα και μείνει μόνο η τεχνοκρατία, τότε ενέχεται ένας σοβαρός κίνδυνος.

Νομίζω ότι υπάρχουν πράγματα που δεν μπορούμε να τα λύσουμε θεωρητικά, έξω από την ουσιαστική εμπλοκή με την καθημερινότητα και την προσπάθεια θε-

ΓΑΒΡΟΓΛΟΥ

Τημα των αξιών

ωρητικοποίησης αυτής της κατανόησης. Έχει σημασία να θέσουμε πρώτοι εμείς τα εξαιρετικά σοβαρά αδιέξοδα που αντιμετωπίζουν πολλοί συνδικαλιστικοί φορείς. Ενισχύοντας τη συμμετοχή μας στα κινήματα, αποτελεί και τον αποτελεσματικότερο τρόπο επανακαθορισμού των συνδικαλιστικών πρακτικών οι οποίες σήμερα απομακρύνουν και δεν συσπειρώνουν τη μεγάλη πλειοψηφία των εργαζομένων.

Σε μία συνέντευξη στην «Εποχή» μαζί με την Ντίνα Βαίου τον Ιανουάριο του 2015 είχα πει πως «τα περισσότερα θεωρητικά προβλήματα έχουν μια χωρο-χρονικότητα, μια εντοπιότητα πολλές φορές. Δεν πρέπει να κάνουμε ένα κλικ και να κουβεντιάσουμε τα πολιτικά ζητήματα λόγω συγκυρίας, ενώ τα θεωρητικά τα συζητάμε εκτός τόπου και χρόνου ως άνετοι φιλόσοφοι». Σήμερα, τέσσερα χρόνια μετά, τι έχεις να προσθέσεις;

Να επαυξήσω μόνο έχω. Με την εμπειρία που αποκτίσαμε, για να αναφερθώ στα της Παιδείας, είμαστε πια πολύ πιο «σοφοί» ως προς την κατανόηση του χαρακτήρα εκπαιδευτικού συστήματος. Και θα πω ένα παράδειγμα. Αυτή τη στιγμή μάλλον περνάμε εκείνη την ιστορική περίοδο που έχει έρθει το τέλος του έντυπου λόγου, όπως τον ξέραμε από τον 15ο αιώνα. Αυτό έχει συγκλονιστικές επιπτώσεις: στον τρόπο που διαβάζουμε, στον τρόπο που σκεφτόμαστε, στους θεσμούς που πάμε να θεραπεύσουμε. Ένα σχολείο, ένα πανεπιστήμιο είναι ένας βιβλιοκεντρικός θεσμός. Θα είναι αυτός ο χαρακτήρας και στο μέλλον; Δεν το ξέρω. Και πρέπει αυτό να μας προβληματίσει, να ξανασχεδιαστεί τον χαρακτήρα των εκπαιδευτικών θεσμών, τους εκπαιδευτικούς μας, πώς και τι μαθαίνουν τα παιδιά.

Η Αριστερά στο σήμερα

Ο προβληματισμός για τον κόσμο που αλλάζει αφορά την Αριστερά και πώς θα επαναπροσδιοριστεί;

Η Αριστερά διεθνώς είναι σε μια φάση επανεκκίνησης. Και δυστυχώς, η Αριστερά, ως σύνολο, παρσύρεται από την αδράνεια του παρελθόντος της και δεν βάζει στον αναστοχασμό της ποια είναι η θέση της και οι θέσεις της στον 21ο αιώνα. Το μεγάλο ερώτημα που απασχολεί πολλούς αριστερούς είναι στη σημερινή συγκυρία ποια είναι τα στοιχεία εκείνα που είναι δραματικά διαφορετικά και πρέπει να βρούμε τρόπους διαχείρισής τους, τρόπους ενσωμάτωσής στη θεωρία και στην πράξη μας. Δεν υπάρχουν έτοιμες απαντήσεις και υπάρχει τεράστιος κίνδυνος σε αυτή την έντονη ιδεολογική διαμάχη η Αριστερά να αφήσει όλο το χώρο στη Δεξιά. Έχει σημασία το εξής παράδειγμα: Για χρόνια πολλά η Αριστερά θεωρούσε ότι η τεχνολογία είναι κάτι το ουδέτερο, και πως στόχος της Αριστεράς θα πρέπει να είναι η χρήση της τεχνολογίας «για το καλό του λαού». Χωρίς να αμφισβητεί κανείς τις τεράστιες δυνατότητες μιας τέτοιας χρήσης της τεχνολογίας, η Αριστερά αγνόησε τα αξιακά στοιχεία που είναι εγγεγραμμένα στην τεχνολογία και τα οποία ενισχύουν την ηγεμονική ιδεολογία και με τη σειρά την ενισχύεται και αυτή από την δήθεν ουδετερότητα της τεχνολογίας κτλ. Η ουδετερότητα της τεχνολογίας αποτελεί έναν από τους βασικούς πυλώνες της αστικής ιδεολογίας τα τελευταία 100 χρόνια. Αυτά είναι ζητή-

ματα που χτυπάν την πόρτα μας, και πρέπει όλοι μας να αναζητήσουμε τρόπους παρέμβασης σε αυτά. Τη συζήτηση που γίνεται για τα Κοινά πρέπει να τη φέρουμε στο σήμερα, διότι η πληροφορία και η πρόσβαση στην πληροφορία πρέπει να είναι ένα κοινωνικό αγαθό. Πρέπει, λοιπόν, η Αριστερά να παρέμβει και σε τέτοια μεγάλα ζητήματα, για να μην αφήσει το πεδίο ελεύθερο στη Δεξιά και το νεοφιλελευθερισμό.

Στις εκλογές του 2015, λέγαμε –και σωστά– πως η Ελλάδα και ο ΣΥΡΙΖΑ είναι η αρχή και πως θα ακολουθήσουν και άλλες χώρες, κάτι που δεν επιβεβαιώθηκε. Που βρίσκεται η Αριστερά στην Ευρώπη και πώς πρέπει να εισφέρουμε;

Μία από τις εκτιμήσεις μας στην οποία πέρασε έξω, ήταν ο χαρακτήρας της Κεντροαριστεράς. Δεν καταλάβαμε σε βάθος τη γοητεία που τελικά άσκησε ο νεοφιλελευθερισμός σε πολλά ηγετικά της στελέχη. Στην Ευρώπη βλέπουμε μια δυστοκία συγκρότησης της Κεντροαριστεράς, η οποία παλιότερα ήταν αρκετά ομογενοποιημένη και είχε ιστορική, ιστορικούς ηγέτες και κοινωνική και πολιτική παρουσία. Και ύστερα διαλύθηκαν όλα. Γίνεται μια προσπάθεια συγκρότησης αυτού του πόλου, χωρίς ενιαία στρατηγική. Αλλού εμπλέκονται οι άνθρωποι της Αριστεράς, αλλού γίνεται ερήμνη της Αριστεράς. Αυτό κάποια στιγμή θα βρει την ισορροπία του. Το ίδιο θα γίνει και σε εμάς, στην Ελλάδα. Το βασικό, όμως, διακύβευμα είναι κατά πόσο αυτός ο πόλος θα έχει ένα αδιαπραγμάτευτο μέτωπο με τον νεοφιλελευθερισμό.

Οι δυνατότητες σύνθεσης στο νέο πλαίσιο

Ο ΣΥΡΙΖΑ δέχεται πολύ σκληρή κριτική από τα αριστερά, ενώ σε επίπεδο Ευρώπης υπήρχαν ακόμα και εισηγήσεις να εκδιωχθεί από την GUE. Πώς θα προσεγγίσει αυτό το κομμάτι της Αριστεράς;

Η πιο εξελιγμένη ικανότητα της Αριστεράς είναι η τέχνη της κριτικής. Είναι μέρος της κουλτούρας μας. Και δυστυχώς, ένα τόσο σημαντικό συγκροτητικό στοιχείο της αριστεράς όπως είναι η κριτική, δημιουργεί αδράνεια, διαμορφώνει φοβίες, προσδίδει μια ιδιόμορφη ικανότητα απόδρασης από το παρόν. Χωρίς να υποτιμάμε την κριτική, πρέπει να επικεντρωθούμε και στις δυνατότητες σύνθεσης στο νέο πλαίσιο που διαμορφώνεται. Το ερώτημα είναι αν πολιτικά, ανάμεσα στους ευρωπαίους αριστερούς, φάνηκε ότι στην Ελλάδα η Αριστερά έδωσε έναν σύνθετο και πολυπαραγοντικό

αγώνα, και αυτό είναι υποχρεωμένοι να το αποτιμήσουν αυστηρά μεν όχι, όμως, δογματικά.

Ασκήθηκε θεωρητική κριτική με αίσθηση συμβολής από το κόμμα στην κυβέρνηση ή από το χώρο των διανοούμενων, των συνδικαλιστών κ.λπ;

Να κάνω πρώτα μια παρατήρηση. Νομίζω ότι μιλάμε για διανοούμενους με όρους παρελθόντος. Οι διανοούμενοι είχαν ένα μονοπάλιο κύρους του δημόσιου λόγου. Με τη ραγδαία αλλαγή των χαρακτηριστικών του δημόσιου λόγου, έχει αλλάξει και ο ρόλος των διανοούμενων. Πλέον έχει υποβαθμιστεί η παρουσία τους. Από εκεί και πέρα, έχω την αίσθηση πως δεν υπήρξε ουσιαστική κριτική, αλλά πολλή «γκρίνια». Αν, όμως, υπήρχαν διανοούμενοι που θα όριζαν τους κανόνες αυτής της κριτικής, τα πράγματα θα ήταν πολύ διαφορετικά. Αυτός ήταν ο ρόλος που διαδραμάτισε ο Χρήστος Παπουτσάκης με το «Αντί» ή ο Άγγελος Ελεφάντης με τον «Πολίτη». Διαμορφώθηκαν χώροι που έδιναν ρυθμό, που προσδιόριζαν το πλαίσιο στην κριτική. Ελάχιστα έκαναν «καρέρα» με εξυπνακισμούς. Υπάρχουν, βέβαια, σήμερα πολύ ενδιαφέροντα φόρα όπου κανείς διαβάζει εξαιρετικά ενδιαφέροντες κριτικές, αλλά για αυτό και οι διανοούμενοι θα πρέπει να αναζητήσουν σε διαφορετικούς από τους καθιερωμένους χώρους. Και αυτό είναι φαινόμενο του καιρού μας, δεν ισχύει μόνο στην περίπτωση του ΣΥΡΙΖΑ, αλλά το βλέπουμε πανευρωπαϊκά.

Το μεγάλο στοίχημα

Με όσα έχουμε ήδη πει, πώς θα πάει ξανά ο ΣΥΡΙΖΑ να διεκδικήσει την κυβέρνηση στις επόμενες εκλογές; Με τι πρόγραμμα, με τι όραμα, με ποιες θέσεις και σχέσεις; Μήπως πάμε με φτωχή παρουσία;

Νομίζω ότι έχει μία αυστηρότητα το ερώτημα, που ενδεχομένως να μην αιτιολογείται. Ο Ανδρέας Ξανθός λέει κάτι που περιγράφει την όλη εικόνα. Τον Ιανουάριο του 2015, όπως καθόμασταν στον καναπέ, ήρθε κάποιος και χτύπησε την πόρτα. Και εμείς την ανοίξαμε χωρίς να δούμε πρώτα από το ματάκι. Ήταν η Ιστορία. «Πάρτε» είπε «αυτό το διαλυμένο κράτος και το πολιτικό σύστημα της διαπλοκής και δείτε αν μπορείτε να λύσετε το κουβάρι...» Αυτή τη φορά πρέπει να αποδείξουμε ότι καταφέραμε να κάνουμε τις αναγκαίες συνθέσεις. Είναι ένα μεγάλο στοίχημα να μπορέσουμε να συνδυάσουμε την καθημερινότητα με τον

Πέρα από το ζήτημα των Κοινών, πρέπει να αρχίσουμε να μιλάμε και για αλλαγή νοοτροπιών σε ορισμένα πράγματα και να ξαναθέσουμε το ζήτημα των αξιών, αλλά όχι με συντηρητικό τρόπο.

στρατηγικό σχεδιασμό. Διότι αυτή τη φορά, η απαίτηση του κόσμου δεν θα είναι να διαχειριστούμε το μνημόνιο, αλλά η επαναθεμελίωση της κοινωνίας. Από εκεί και πέρα, πέρα από το ζήτημα των Κοινών, που ήδη ανέφερα, πρέπει να αρχίσουμε να μιλάμε και για αλλαγή νοοτροπιών σε ορισμένα πράγματα και να ξαναθέσουμε το ζήτημα των αξιών, αλλά όχι με συντηρητικό τρόπο. Και αυτά τα ιδεολογικά στοιχεία, θεωρώ, σε συνδυασμό με ακόμη πιο βαθιές θεσμικές τομές και την επικαιροποίηση αγωνιστικών στόχων θα ενεργοποιήσουν και πολύ κόσμο.

Ποιοι θα μπορούσαν να είναι αυτοί;

Θα πω ένα παράδειγμα, την εργασιακή θέσεις εργασίας αλλά και την ποιότητά της. Πρέπει να επανανοηματοδοτήσουμε το χαρακτήρα της εργασίας και της συνθήκης αυτής στη σημερινή εποχή, όπου ο αυτοματισμός –λόγω της τεχνητής νοημοσύνης– είναι πια ανεξέλεγκτος και απειλεί την ίδια την υπόσταση της εργασίας. Υπάρχει ορατός κίνδυνος, στο όνομα της αυτοματοποίησης και της δήθεν «απελευθέρωσης» των ανθρώπων από πολλά είδη εργασίας, να υποβαθμιστεί με δραματικό τρόπο η ποιότητα της εργασίας. Για αυτό και η μείωση του χρόνου εργασίας, χωρίς, προφανώς μείωση των μισθών, πρέπει να είναι μονίμως στην ημερήσια διάταξη μας.

Έχεις δηλώσει πως δεν θα είσαι ξανά υποψήφιος. Πώς βλέπεις αυτή την απόφαση;

Υπάρχουν πολλοί άξιοι σύντροφοί μας που σε αυτήν την φάση δεν έχουν τις υποχρεώσεις που έχω εγώ. Για την δουλειά στο υπουργείο, παρά τα εξοντωτικά ωράρια των συνεργατών, χρειάζεται χρόνος πολλός και απόλυτη προσήλωση. Μέχρι και την τελευταία μέρα των εκλογών. Ειδικά δε ο υπουργός Παιδείας που είναι και υπουργός στην προεκλογική περίοδο, πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός να μην υπερβεί τις όποιες προσωπικές του φιλοδοξίες με το λειτουργήμα του ως μέλος της κυβέρνησης. Οι πειρασμοί είναι πολλοί και καλό είναι από τα πριν να έχει πάρει κανείς αποφάσεις, ώστε να μπορεί να συνεχίσει απρόσκοπτα τις υποχρεώσεις του. Μιλάω ειδικά για τη θέση του υπουργού Παιδείας και δεν το γενικεύω. Στα 50 τουλάχιστον χρόνια που είμαι στην Αριστερά, συνέβαλα με όλες μου τις δυνάμεις σε ό,τι μου είχε ανατεθεί. Έτσι θα γίνει και στο μέλλον.